

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

1. Quid sit Peccatum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Theologi
in 4. d. 29.
Sic Bonan.
2. d. 29. n. 3
9. a. Richa.
2. d. 29. a. 2
9. i. Ch. 2.
Castr. 1. d.
29. 9. a. 2
conclus. 2.

Nonò quæritur, An primi hominis ante lapsum merita efficaciora essent, quam sint merita iustorum hominum post lapsum? Respondeo, ex communi Theologorum sententiâ, hæc esse efficaciora, quam illa, ea ratione, qua hæc Christi Domini meritis innituntur: hoc est tot, ac tantis beneficiis, quibus labores, & tandem mortem acerbissimam crucis, pro nobis patienter sustinuit.

Sed dubiæ quæstionis est primum, an in eo statu hominis ante lapsum, iusti amplius mererentur ex æquali gratia, quam iusti post lapsum primi hominis mereantur. Respondeo, cum Bonaventura, Richardo, & Gabriele, plus mereri nunc iustos, quam tunc mererentur; quoniam longè maior est modo in iustis ad bonum difficultas ob pugnam domesticam carnis, & mentis; ergo maior, & gloriosior est victoria, triumphus, & corona: item in statu naturæ lapsæ sunt, & fuerunt quarundam virtutum insignium eximia, & egregia opera, quæ tunc non fuissent in iustis, cuiusmodi est patientia, & perseverantia Martyrum, Evangelica religiosorum hominum paupertas, obedientia, & castitas, aspera, seuera, & dura Monachorum vita, rigida multorum poenitentia, & alia similia virtutum officia: at ex altera parte, tunc in iustis promptior, & expeditior esset voluntas ad bonum, esset constantior, robustior, & firmitior, & cætenus iustorum merita augerentur.

Dubiæ itidem quæstionis est, an tunc iustis copiosior, & abundantior gratia daretur, non est quæstio an plures iusti futuri essent in eo naturæ integræ statu, quam in statu naturæ peccato corruptæ: nec est quæstio, an aliquis tunc esset futurus iustus cum maiori gratia, quam sint modo aliqui iusti, sed quæstio est, si status naturæ integræ cum statu naturæ lapsæ compareetur, an tunc plura, & maiora gratiæ munera darentur, quam nunc dantur? nam ex vna parte videtur gratia, tunc abundantior, & amplior futura, quia promptius, & expeditius, & ardentius præpararentur homines ad gratiam excipiendam, cum paucioribus, & longè minoribus impedimentis implicarentur, ex altera parte, vt docent Bonaventura, Richardus, & Gabriel, cumulatior gratia videtur, nunc à Deo conferri, quia maiori gratiæ auxilio indigemus, & Deus in necessarijs non deficit; verisimile itidem est, Deum ex casu primi hominis maius, & amplius bonum elicuisse, quam esset illud futurum bonum, si nullus hominis lapsus contigisset; conuenit inter omnes gratiam, quæ datur iustis ex tor, ac tantis Christi Domini meritis vberior longè fuisse, sed de hac gratia quæstio non est: sed præcisè de gratia, vt decet statum naturæ integræ, & naturæ lapsæ.

IOANNIS AZORII LORCITANI, E SOCIETATE IESV,

INSTITVTIONVM MORALIVM,

LIBER III.

De Peccatis.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Peccatum.

PRIMO omnium quæritur, quodnam sit discrimen inter vitium, peccatum, & culpam? Respondeo, Vitium à peccato, & culpa distingui in eo, quod vitium, & in habitibus, & in actibus virtuti contrarijs: at peccatum, & culpa, solum in actibus consistunt. In præsentia autem, peccatum accipimus, prout est id, vnde quis est, & dicitur peccans; non autem quatenus est id, à quo quis est, & nominatur peccator post actum culpæ præteritum. Deinde, inter peccatum, & culpam hoc interest: quòd peccatum latius patet, quam culpa: Peccatum enim est tum in actibus naturæ, & artis, tum in actibus rationis, & moris. Peccatum enim, est actus, qui à iusta, & debita regula dissentit, ac deficit: Porro in ijs, quæ natura constant operibus, regula est natura: in ijs, quæ arte efficiuntur, ars: in moribus verò, est ratio. Quare monstra, quæ in natura gignuntur, Aristoteles appellat peccata naturæ; ipsos quoque artifices sæpè dicimus contra artem multa peccasse. At verò culpa, solum in actibus moris, & rationis, voluntarijs, & liberis, est: qui quidem, eo quod contra rectam rationem voluntariè, & liberè fiunt, culpæ tribuuntur & poenæ. In præsentia, peccatum accipitur, vt est in actibus rationis, & moris. Ex quo efficitur vt omnis culpa sit peccatum, omne peccatum vitium: non autem è contrario, omne vitium peccatum; nec omne peccatum culpa: quare vitium est, quia habitus est, vel actus virtuti contrarius; Peccatum verò, quia actus à recta regula discrepans. Culpa, actus voluntarius, & liber à recta ratione dissentiens.

Secundò quæritur, Quo pacto peccatum definiatur? Respondeo, Peccatum aliter ab Augustino, aliter ab Ambrosio definiri. Augustinus quidem peccatum definit esse, dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei eternam: Ambrosius verò, Peccatum dicit transgressionem diuine legis, & inobedientiam celestium mandatorum. Animaduertendum est, appellatione legis Dei æternæ, vel diuine, vel mandati celestis intelligi posse rectam rationem: ita vt peccatum, sit actus contra rectam rationem factus, vel omissus. Cum autem ratio diuina sit per suam naturam recta: Sequitur, vt quicquid est rectæ rationi contrarium, sit diuine rationi aduersum,

Rich. d. 21.
ar. 2. q. 3.

Arist. lib. 2
Physic. tex.
82.

Magist. 3. d.
35. S. Tho.
1. 2. q. 71. a.
6.

Augu. lib.
22. contr.
Faust. cap.
27.

Ambr. lib.
de Paradi.
3o cap. 8.

lum, & inimicum. Quare etiam si ex hypothesi impossibile Deum non esset, vel ratio diuina esset per se recta, & non diuina; vel nihil imperaret, aut prohiberet per legem scriptam, aut positam, & constitutam nutu suo; nihilominus omnis actus contra rectam rationem admissus, hoc ipso esset peccatum, quod is rectæ rationi esset aduersus. Ve enim in naturalibus res, quæ sunt per se veræ, vt homo est animal rationis compos, equus est substantia, sunt semper veræ, siue Deum esse, siue non esse, mentis cogitatione concipias, aut fingas: sic in moribus, quod est per se peccatum, & malum, ideo est tale, quia rectæ rationi aduersatur, siue Deum esse in rerum natura, siue non esse omnino tu cogites. Porro quia peccatum, quatenus tale, cum recta ratione similiter pugnat, sequitur, vt à diuina quoque ratione dissentiat, quæ est per suam naturam recta; & proinde etiam à diuina, vel æterna, vel cælesti lege diffideat, quæ per se quoque est recta ratio. Ambrosius enim per cælesti mandatum, nil aliud intelligit, nisi diuinam legem, hoc est, rectam rationem diuinam. Possimus etiam appellatione legis æternæ, vel cælestis mandati, accipere propriè diuinum præceptum, quod est à Deo constitutum; nam omne peccatum, siue sit contra ius, & legem naturalem, siue contra ius humanum, est contra legem Dei: non quidem quia sit contra ius diuinum supernaturale; sed quia Deus iubet legi naturali, & humanæ parere: & proinde quicquid à iure naturali, vel humano dissidet, à Dei quoque lege, & ordine dissentit, & discrepat.

Secundo est animaduertendum appellatione dicti, facti, vel concupiti, nequaquam intelligere Augustinum rem, quæ concupiscitur, aut quæ verbo exprimitur, dicitur, aut fit: non enim peccatum est vxor, vel pecunia aliena, quæ appetitur: nec peccatum est vas aureum, vel argenteum, quod in die festo elaboratur: sed actum intelligit Augustinus, quo aliquid concupiscimus, dicimus, aut facimus. Ita vt peccatum, sit actus, quem aut concupiscendo, aut dicendo, aut faciendo quippiam, contra rectam rationem elicimus. Imò actum etiam latè accipere oportet: nam armatum, aut vestitum esse, quiescere, stare, in lecto iacere, peccata esse possunt; vt si quis contra legem, ius, aut præceptum armatus incedat, si quiescat, stet, aut in lecto iaceat; & tamen actus propriè non sunt.

Tertiò animaduertere conuenit, dicti, facti, vel concupiti nomine, voluisse Augustinum tria peccatorum genera complecti; nimirum peccata cordis, oris, & operis: quare vt paucis peccatum definiam, dicendum arbitror, esse Actum contra rectam rationem admissum. Sed, actum, necesse est latius accipere, quam frequenter accipi solet: scilicet, vt comprehendat etiam omissionem debiti actus contra rectam rationem. Ex quo efficitur, vt peccare, sit quippiam agere, vel omittere contra rectam rationem: & peccatum sit contra rectam rationem actus, vel omisso. At inquit, Is, qui legem humanam iustam violat, hoc ipso peccat, quod contra legem agit: ergo peccatum non solum contra rectam rationem, sed etiam contra legem humanam committitur. Respondeo, legem humanam, qua ratione iusta

est, cum recta ratione congruere: nam hoc ipso quod est iusta, est rectæ rationi consentanea; & proinde qui contra legem humanam peccat, contra rectam rationem agit. Deinde obijcies, Qui violat præcepta iuris diuini supernaturalis, qualia sunt fidei, & sacramentorum mandata; & qui delinquit contra virtutes infusæ, vt cõtra spem, fidem, & charitatem, verè peccat, nec tamen agit contra rectam rationem, quoniam recta ratio, est naturalis mens hominis, quæ naturaliter præscribit, quid sit agendum, quid fugiendum: sed naturalis hominis ratio nihil eorum, quæ sunt, vel virtutis infusæ, vel iuris diuini supernaturalis præscribit, aut iubet, quia ea minimè cognoscit, ac perspicit. Respondeo rectam rationem non intelligi solum mentem hominis naturaliter aliquid præcipiẽtem, sed absolute quamcunque rectam rationem imperantem, vel prohibentem: talis autem est ratio diuina, aliquid siue naturale, siue supernaturale præcipiens: ea enim est ratio per se iusta, & recta. Item positus diuinis Fidei, & Sacramentorum præceptis, imò quibuscunque alijs Dei mandatis, recta ratio absolute, siue sit hominis, siue Angeli, siue cuiuscunque alterius, modo ea recta sit, præcipit illa esse obseruanda. Tertiò dices, Quid si Deus nihil iuberet, nihil vetaret? Respondeo, Siue Deus imperet aliquid, siue non imperet, atque prohibeat, peccatum nihilominus est contra rectam rationem, nam hæc est peccati vis, ratio & natura: Sicut siue Deus agat, siue non agat, calor, vt calor est, quæ malū est; ita quoque licet Deus nihil vetaret, vel etiam si Deus in rebus, aut in natura non esset, vel quamuis homo non esset, peccatum esset malum rationis, hoc est, rationi contrarium.

Tertiò queritur, Qua ratione peccatum omne dicatur esse contra naturam? Respondeo, Sicut in naturalibus, Malum dicitur id, quod est naturæ contrarium, & incommodum; ita enim calorem dicimus esse malum aquæ, quia est aquæ aduersus & inimicus: sic etiam in moribus, dicimus aliquid esse malum, quia est rectæ rationi contrarium. Et quia recta hominis ratio, quæ agenda, & fugienda definit, est natura hominis: ideo, cum dicimus, peccatum esse contra naturam, perinde est, ac si dicamus, Peccatum esse contra rectam rationem: nam recta ratio est natura hominis, Angeli, & substantiæ intelligentiæ præditæ: & omnis virtus, quæcunque sit ea, dicitur esse secundum naturam, non quod naturaliter eam ratio præscribat, sed quod sit rectæ rationi consentanea. Quædam verò peccata peculiariter esse dicuntur contra naturam, quia sunt contra naturalem hominis virtutem: cuiusmodi sunt certa quædam detestabilia, & maximè execranda libidinis, & luxuriæ criminalis; vel quia sunt contra totam naturæ propensionem, quale est hominem consciscere sibi mortem. Omnis enim res naturaliter seipsam tuetur, & homo ex omni parte, qua est, naturaliter seipsum defendit, atque conseruat. Sed queret aliquis, quomodo sint contra naturam ea peccata quæ tantummodo contra leges humanas perperam committuntur? Respondeo, Esse contra naturam, hoc est, contra rectam rationem,

quæ

S. Tho. 1. 2.
q. 71. a. 2 et
Aug. lib. de
spiritu, &
literac. 20.

quæ est natura hominis, & esse contra naturam, non quidem per se, sed quia lege humana interdicta; non enim sunt per se mala, sed quia sunt lege, & scripto iure damnata: & propterea quatenus sunt lege verita, cum ratione dissentiunt.

Quartò queritur, An peccatum hoc ipso, quòd est contra rectam rationem, Deum offendat? **Respondeo**, Peccatum, quatenus tale est, rectam rationem offendere, quia est ipsi inimicum, & aduersum: quatenus verò rectam rationem offendit, necessariò cum diuina ratione pugnare, quæ per suam naturam est recta: ergò peccatum, quatenus tale est, Deum offendit. Deus enim peccatis offenditur, quia ipsi peccata displicent: & hinc est, vt Deus peccatibus irascatur; & velit eorum scelera debitis, & iustis pœnis vlcisci, & punire. **Obijcies**, Philosophos nouisse peccatum esse contra rationem, non tamen nouisse Deum peccatis offendi. **Respondeo**, nihil ob stare, quo minùs peccatum quatenus tale est per se, in offensa sit apud Deum; quoniam cum res aliqua per se, hoc est, per suam substantiam, ad multa ordinem habet, potest cognosci vnus ordo absque ordine ad aliud; sicut res naturales cognosci queunt, vt naturales sunt, tamen si non cognoscantur, vt sunt creaturæ: sic peccatum, vt est contra rationem cognosci potest, licet non cognoscatur ea ratio, vt est contra Deum. **Nihil** etiam refert, is qui peccat, nouerit necne Deum offendi peccato: vel in eo sit necne gratia, vel charitas Dei infusa, aut diuinitus accepta: siquidem qui peccat, scit se contra rectam rationem agere, & hoc ipso agit contra Deum, & contra id omne, quod nos cum Deo ipso coniungit, & copulat. Pari ratione sequitur, vt peccatum quatenus tale est, modo sit graue, Dei hominisque amicitiam dissoluat, ac dirimat: & proinde gratiæ, & charitati diuinæ sua ratione aduersetur, eamque tollat. Ratio huius est, quia peccatum est cõtra rectam rationem, ergò contra amicitiam, & gratiã Dei, quæ est per se recta ratio, & omnis boni regula, & norma.

Quintò queritur, An peccatum per se, hoc est ratione sua cum graue sit, hominem auertat, & alienet à Deo? **Respondeo**, Auertere: quoniam sicut per se est rationi inimicum, & aduersum, sic etiam est Deo cõtrarium, qui est per se ipsum recta ratio. **Quæres**, An per se hoc est ratione sua etiam Dei gratiæ, & charitati aduersetur? **Respondeo** aduersari, quoniam amicitiam diuinam dirimit, ac tollit; quod si gratia non esset, nihil ob stare, quoniam peccatum cum graue est, meretur Dei iram, & odium. **Rogabis** an peccatum quoque per se, cum graue est, hominem eius auctorem pœnis æternis subijciat? **Respondeo**, maxime, hoc tamen sensu, quòd eas promeretur, potest enim Deus pœnas meritas de peccato non lumere.

Sextò queritur, An peccatum sit per se alicuius boni debiti priuatio? quod est querere, An peccati ratio per se consistat in re aliqua, & natura, an potius in aliqua priuatione, & absentia boni, & questio locum habet in peccato quod committendo, non quod omittendo quis facit. In qua questione sanè difficili, & obscura, due sunt sententiæ, quæ mihi minimè probantur: prior est Caietani asserentis, malum simpliciter, cuius gene-

ris sunt mors, cæcitas, surditas, tenebræ, in sola priuatione ratione sua consistere, aut in sola negatione, vt non ens, nihil, chimæra, & cætera ficti res quæcunque sint: at verò malum, inquit, moris ratione sua & natura, non in priuatione, sed in re aliqua consistit. **At** enim Caietanus, in peccato, quod est malum moris, tria contineri, primum, Actum in genere naturæ: **Secundum**, priuationem boni, & recti, quod deberet actus habere: **Tertium**, inquit, est, res quædam media absoluta, videlicet qualitas inter illa duo prædicta, & in hac re media, & absoluta inter actum, & priuationem censet Caietanus sitam esse totam rationem peccati, quod est malum moris; quoniam actus in genere naturæ, est veluti res, & materia subiecta, nec malum moris est: priuatio verò con sequitur rem, quæ est malum moris: ergò in priuatione nequit ratio peccati consistere: quare necessario ratio peccati constituta est in re quadam absoluta, quæ inter actum, & priuationem intercedit. Hæc Caietanus de ratione peccati sentit, & docet: quæ sententia, aut est eadem omninò cum vltima, quam in medium proferemus; aut certè est, nisi in eum sensum accipiatur, què mox explicabo, falsa, & improbabilis, quamuis quibusdam videatur absurda, & temeraria. Nam ex ea, inquit, colligitur esse rem aliquam absolutam per se malã, & Deum vel non esse auctorem, & causam alicuius rei, vel certè esse auctorem peccati, quoniam media illa absoluta res, siue qualitas inter actum, & priuationem, est res quædam secundum Caietanus absoluta, scilicet qualitas per se mala in genere moris, ergò illius Deus, vel est causa, vel non est: si hoc secundum, Deus igitur non est causa omnis rei absoluta. Si primum, ergò Deus est causa peccati. Cæterum Caietanus putat suam sententiam esse S. Thomæ doctrinam *lib. 3. contra gent. cap. 9. & 1. 2. q. 18. a. 5. ad 2. & 2. 2. q. 10. a. 5. ad 1. & p. 1. q. 25. a. 1. ad 2.* Ego tamen id verum esse non puto, nisi Caietani sententiam mitius, & benignius in aliu sensum trahamus, vt inferius declarabo. **Secunda opinio** docet peccati rationem ex duobus, & in duobus consistere; ex re inquam, vel ex actu, & priuatione. Hæc colligit ex S. Thoma *1. 2. quest. 71. art. 6. Ferrar. 3. contra gent. cap. 9.* **Sed** hoc dici non potest: nihil enim ratione, & natura sua consistere potest ex his duobus, nimirum re, & priuatione. Priuatio enim rem sequitur, non constituit: quare, aut ratio alicuius est sola priuatio, cuiusmodi est ratio mortis, cæcitat, tenebrarum; aut negatio, vt nõ entis, chimæra, aut tragelaphi; aut est res aliqua, vt calor, frigiditas: nisi dixeris peccatum esse priuationem boni in aliquo actu consistentem, quod prædictis locis S. Thomas manifestò tradidit, vt statim explicabo.

His igitur sententijs explosis, duæ sunt opinionones, prima, communi ferè Theologorum cõsensu est recepta, quam docuerunt *Alfiso. lib. 2. tract. 7. c. 1. & tract. 14. c. 1. Alex. p. 2. q. 94. m. 1. & q. 97. m. 1. Bona. 2. d. 34. a. 2. q. 3. Richar. 2. d. 34. a. 1. q. 1. & d. 35. art. 1. q. 1. Henric. quodl. 1. q. 25. Scot. 2. d. 34. 35. 36. 37. §. iste questiones. Dur. 2. d. 25. q. 2. Ocham, quodl. 3. q. 6. & q. 14. Gabr. 2. d. 35. q. 1. a. 2. Almai. tract. 3. mora. c. 17. & Marsil. 2. q. 21. art. 1.* Peccati rationem sola priuatione compleri, ex hoc quod peccatum sit alicuius boni & recti, quod deberet cum ratione congruere,

q. 18. art. 5. sic Medina 1. 2. q. 71. a. 6. ubi ait Canum quoque cum Caietano ex parte sensisse.

oriatio, Augustinus, & alij Patres passim docu-
unt, Peccatum in negatione, seu priuatione con-
sistere; & ideo sine Deo fieri; quia alioqui ali-
quid esset, quod sine Deo fieret, per quem facta
sunt omnia, & sine quo factum est nihil: pecca-
tum enim absque Deo fit, ergo nihil est. Deinde,
quia omne quod est, hoc ipso quod est, bonum et-
iam est: Si igitur malum est, ideo est, quia recto
caret, quod deberet habere. Accedit his, quod sta-
tim, atque aliquid concipitur mentis cogitatio
ne recto carere, quod deberet habere, intelli-
gitur esse malum, ante non item. Hęc sententia est
sumpta ex Patribus, Dionys. lib. de diuin. nom. cap. 4.
August. de Maniche. moribus cap. 5. 6. 7. 8. & in illud
Ieron. 1. sine ipso factum est nihil, & Leo. epist. 93. ad Tori-
bium cap. 6. Anselm. de caus. diab. cap. 8. 9. 10. 11. & 15. &
16. & de concept. Virg. cap. 4. 5. & 6. **Secunda opinio,**
peccati rationem, ait, totam in re sine priuatione
perfici, ex hoc quod peccatum sit actus rectę ra-
tioni contrarius: idque probat multis argumen-
tis. Primo, quia odium Dei, mendacium, & alij ac-
tus per se mali, peccata non sunt ob id, quod ca-
reant recto, quod deberent habere: nihil enim
recti habere queant, cum sint per se mali: ergo i-
deo sunt peccata, quia sunt actus cum recta ratio-
ne pugnantes. Deinde, vni virtuti multa vitia, &
peccata opponuntur. Iustitia enim (exempli gra-
tia) est vna specie virtus; & tamen iniustitię pec-
cata sunt multa, homicidium, adulterium, detra-
ctio, contumelia, furtum: Item liberalitas, vna
est virtus; & tamen vitia opposita sunt duo: Aua-
rus enim, & prodigus, liberali opponuntur: Ca-
stitas item, vna virtus est, & tamen multa vitia, &
peccata sunt luxuria, & libidinis vni castitati, &
pudicitie inimica, & aduersa, nempe cum Scor-
to congressus, adulterium, incestus, stuprum, &
alia his coniuncta. Ergo eiusmodi vitia, & pec-
cata non sunt priuationes boni, vnius enim boni
vnica tantum priuatio est. Ergo ideo sunt tot pec-
cata virtuti contraria, quia sunt multi actus in
vnius virtutis subiecta re & materia, rectę ratio-
ni contrarij: aliter enim cum recta ratione pu-
gnat, qui alteri vitam adimit, atque is, qui hono-
ri, aut fame alienę detrahit, aut alienum surri-
pit, aut rem cum aliena habet vxore. Item quia
habitus vitiosus omnino est virtuti contrarius:
at duo habitus contrarij absque vlla priuatione
sibi inuicem aduersantur: quemadmodum etiam
in physicis, calidum, & frigidum; siccum, & hu-
midum sunt inter se contraria: ergo etiam duo
actus virtutis, & vitij, cum sibi inuicem aduer-
sentur, absque priuatione sunt. Postremò, quo-
niam omnis priuatio in re aliqua, vt in subiecta
materia inheret: at in actibus, qui sunt per se
mali, cuiusmodi sunt odium Dei, & mendacium,
furtum, homicidium, adulterium, detractio; res
subiecta non est; non enim esse potest ipse actus,
nec voluntas, nec homo, vt certum, & comper-
tum est: voluntas enim, aut homo peccare dici-
tur, peccatum non item. Hęc opinio meo iudicio
est eadem, quę Caietani, non tamen eo sensu,
quem insinuasse Caietanus videtur: quoniam
non censet cum Caietano peccati rationem con-
sistere in qualitate, formula, siue re aliqua abso-
luta, quę sit per se mala, sed in respectu, & ordi-
ne rationi contrario, qui consequitur actum hu-

manum, vt scienter, & voluntarię ac liberę con-
tra rationem ab homine fit, non autę vt fit à Deo,
quia homo, non Deus contra ius, fas, & rationem
agit. Aliud verò est dicere peccatum sua ratione
consistere non in aliquo absoluto, quod sit per se
malum, sed in quodam ordine, & respectu ratio-
ni contrario, qui consequitur actionem huma-
nam, non vt profectam à Deo, sed vt productam
ab homine, aliud verò est, dicere peccati ratio-
nem consistere in aliquo absoluto, quod est per
se malum. Hoc secundum videtur Caietanus do-
cere, nisi iustitiam interpretemur: illud primum
censet secunda sententia, quam dixi.

In hac controuerfia prima opinio semper fuit
communis Theologorum consensu comprobata:
nec ita firmę, & validę ad eam conuellendam
rationes adhibentur, vt dissolui nequeant: licet
quidam existiment efficacibus eam argumentis
confutari; quare cum adeo sit inter Theologos
communis, non est, cur quispiam merito putet
eam improbabilem esse. Quod si eam sequi ma-
limus, tunc iuxta aliquorum sententiam dicere
oportet, actus, qui sunt per suam naturam mali
(cuiusmodi sunt odium Dei, & mendacium, &
id genus alij, vt sæpè iam diximus) ideo esse pec-
cata, non quia bono & recto careant, quo prædi-
ci deberent esse, quatenus tales actus sunt in cer-
ta specie repositi: nam vt tales sunt, nihil recti,
aut boni habere possunt in se; sed quia vt consti-
tuuntur in genere actus humani, & voluntarij,
recti, & boni deberent esse, cum tamen sint mali.
In naturalibus enim aliqua etiam dicuntur pri-
uari forma sibi debita, non quidem vt specie ta-
lia sunt, sed vt certo genere constant. nam talpę
ex tota sua specie visu, & oculis priuatę esse di-
cuntur; quia saltem ea ratione, qua sunt anima-
lia, deberent esse aspectu prædita, quem tamen
non habere perhibentur. Item licet voluntas
lege, aut præcepto aliquo non compellatur ad
Deum nunc diligendum, aut amandum Titium:
hoc ipso tamen quod operatur, conuenienter ra-
tioni deberet agere, & ideo peccat odio habendo
Deum, aut Titio inuidendo: quia actus eius
hoc ipso, quod est voluntarius, & liber, deberet
esse rectę rationi consentaneus: Ergo est malus,
quoniam caret recto, quod deberet habere, vt ac-
tus voluntarius, & liber est. Insuper, actus ideo
malus est, quoniam caret respectu, & ordine
cum recta ratione, & Dei lege conueniente: si-
cut actus bonus est, qui cum recta ratione, & Dei
lege congruit. Præterea, vni virtuti multa pecca-
ta specie distincta opponuntur, non simpliciter,
vt sunt vnius virtutis priuationes: hac enim ra-
tione cum forma sit vnius speciei, eius priuatio-
nes specie differre non queunt, sed quatenus sunt
priuationes alicuius boni specie distincti; & ra-
tioni debiti. Verbi gratia, iustitię est vna tantum
species; adulterium tamen, homicidium, detra-
ctio, contumelia, furtum, sunt peccata iniustitię
specie diuersa: nam licet iniustitię sit vna tantum-
modo, iniustitię tamen in species diuiditur, eo
quod iniustitię, priuatio quidem iustitię est, sed
cum damno, & iniuria alteri illata: quę varia
est ex hoc, quod versatur in re, & materia specie
diuersa. Adulterium enim in materia luxurię,
& libidinis caret bonitate debita, quia est con-

gressus cum foemina, quæ est vxor aliena, cum damno, & iniuria alterius coniugis: Homicidium est actus, quo alteri homini vitam eripimus: Detractio est, qua famæ alienæ; contumelia verò, qua honori proximi nocemus: Furtum, quo rem alienâ surripimus. Omne igitur peccatum, qua tale est, priuatio est, vel certi actus, qui fieri deberet, cuiusmodi est omissio, vel materiæ, vel obiecti, vel circumstantiæ debita, vt actus alioqui ex obiecto, & materiæ bonus, factus tamen in loco, vel tempore interdito, vel modo vetito; vel ob finem malum, vel ab homine, qui id operis facere prohibetur, vel denique est priuatio ordinis, & conuenientiæ rationis: Sicut enim actus bonus est, qui fit conuenienter rationi, sic actus malus est, qui caret conuenientia rationis, cum tamen eo ipso, quod actus humanus est, congruenter rationi, & Dei legi fieri deberet. Mihi communis Theologorum prædicta sententia probatur; eam sic intelligo, actus bonus ideo est bonus, quia est rationi consentaneus, nec bonitas in eo est qualitas, vel res aliqua accedens, sed est ordo, & conuenientia rationis: sicut enim actus intellectus est verus, quia conuenit cum re, de qua quidpiam affirmamus, vel negamus, sic etiam actus voluntatis est bonus, quia cum recta ratione conuenit: actus igitur malus est, qui caret ordine, & conuenientia rationis: videt peccatum, quia actus est, in re aliqua, & materia versatur, at quia malus est, vacat ordine, & conuenientia rationis, sed in certa aliqua materia, & re obiecta, in qua actus ipse terminatur. Non igitur communis Theologorum sententia intelligit peccatum vniuersè esse priuationem certæ virtutis, aut actus debiti, sed boni, quod rectæ rationi debetur, hoc est respectus, & ordinis rectæ rationi, & legi Dei consentanei; & propterea, licet virtus sit vnius tantum formæ, peccata tamen ei opposita possunt specie differre ob varias circumstantias loci, temporis, modi, personæ, finis, materiæ, & rei subiectæ. Ita vt peccatum omne, sit actus carens recto, quod debet haberi: eo quod careat, vel debito obiecto, materia, modo, fine, vel alia circumstantia. Denique eo quod careat respectu, & ordine, cum recta ratione, & Dei lege congruente, vel quod careat ordine, & conuenientia rationis, quam habere deberet: omnis enim actio humana, vt humana est liberè facta, conuenienter rationi fieri debet, ergo si non fit, caret conuenientia rationis debita. Obijcies in hunc modum, Actio mala, vt humana est, rationem generis tantum habet, at sic accepta non caret aliquo sibi debito, siquidem totam generis rationem habet, est enim actio voluntaria liberè facta, cui rationis conuenientia non debetur, eo quod actio, vt humana est, generatim accipitur, nec potius est bona, quam mala. Respondeo, actum humanum, in bonum, & malum non diuidi, vt genus in species, sed potius distingui per habitum, & priuationem; nam actus vt humanus est, debet conuenienter rationi fieri, ac proinde cum non fit congruenter rationi, caret ordine, & conuenientia rationis, quam habere debet. Si quæras, quando actus sunt per se mali, cuiusmodi sunt odium Dei, mendacium, furtum, homicidium, vbi nam hæreat, & insit priuatio, Respondeo, priua-

tionem in actibus malis non semper esse absentiam alicuius formæ absolutæ, qualis priuatio est in naturalibus, cuiusmodi est cæcitas, surditas, mors, tenebræ. Sed esse priuationem alicuius ad alterum relati, nimirum ordinis, & conuenientiæ rationis, & habet hanc actus malus, eo ipso quod actus humanus est à lege Dei, & recta ratione dissentiens: nam homo quatenus sponte sua, & voluntate agit, conuenienter rationi, ac proinde legi Dei debet agere, & idcirco actus per se mali caret ordine, & conuenientia rationis, vt liberè ab homine fiunt; ab efficiente enim actus mali inquinantur, qui ab alio facti non maculantur, neque enim mendacium, qua actus est, vel quatenus est, malus est, sed quatenus vacat ordine, & conuenientia rationis: nam omne, quod est, hoc ipso quod est, bonum est, sed quia malum rationis est, caret ordine, & conuenientia rationis; & ideo peccati est, quo modo verò hæc duo cohæreant inter se, videlicet peccati rationem in priuatione consistere, & nihilominus peccata specie per obiecta distingui, & patet ex dictis, & inferius, cum de peccatorum distinctione tractabo, commodius exponam. Secunda opinio quibusdam videtur probabilis, & quæ non minus facile, quam prima defendi, & intelligi potest. Sed non eo modo, quem in Caietano superioribus confutauimus. Etenim peccatum, est actus, vel omissio debiti actus contra rectam rationem, quæcumque sit illa, siue naturalis, naturaliter aliquid agendum, vel fugiendum præscribens; siue humana lege, & institutione principum, iuste aliquid præcipiens, aut vetans; siue diuina, & supernaturalis. Ratio igitur peccati completur, ac perficitur in ea ratione, qua actus voluntarius, & liber, est rectæ rationi contrarius: quemadmodum enim bonum moris consistit in hoc, quod sit actus cum recta ratione consentiens: sic malum rationis, quod est peccatum, consistit in hoc, quod cum recta ratione pugnet. Neque, inquit, hinc efficitur; vt peccatum sit à Deo: quoniam sicut actus, iuxta primam opinionem ex omni parte, qua res, & actus est, à Deo dicitur esse, & fieri; quia omne, quod est, à Deo habet, vt sit; nihilominus tamen, vt est ordine, & conuenientia rectæ rationis sibi debita priuatus, non est à Deo, sed ab homine peccante: ita etiam idem actus peccati, vt est cum respectu, & ordine rectæ rationi contrarius, non est à Deo, sed ab homine: nam licet Deus eo ipso, quod est auctor rerum omnium, sit quoque causa respectus, & ordinis boni, qui rem aliquam consequitur, non tamen continuò sit, vt sicut est causa operis, vt actus quidam est, sit etiam causa ordinis, & respectus, quem actus malus habet rationi contrarium. Deus enim contra rectam rationem non agit; cum tamè homo, dum peccat, rectæ rationi aduersetur, ac propterea respectus, & ordo rationi contrarius sequitur actum, vt fit ab homine, non vt fit à Deo. Et fortasse hoc idem dicere voluit Caietanus secundum suam illam opinionem superius à me confutatam, si ad benigniorem sensum trahamus. Hæc enim opinio secunda non docet in actu malo, siue peccato tria esse, sed tantum duo: scilicet rem ipsam, quæ est peccatum, hoc est actus hominis, quatenus actus quidam est: & respectum, & ordinem cum ratione pugnantem:

nit igitur hæc opinio peccati rationem consistere in eo respectu & ordine, qui est rationi cōtrarius. At Caietanus in peccato tria esse affirmat: primū, inquit, habet peccatum, quod sit quidam actus in genere naturæ, habet etiam, quod careat recto, quod habere deberet, in quo priuatio consistit: item habet quod sit quiddam medium inter actum in genere naturæ positum, & priuationem: quoniam antequam priuationem vllam cogitemus, actus habet peccati rationem. Et hoc est quod superius dixi esse absurdū, & iuxta aliquorum sententiam temerarium: si tamen velit Caietanus peccati rationem consistere in actu, non quatenus est actus quidam, sed quatenus est cum respectu, & ordine dissentaneo, siue contrario rationi, tunc cum secunda sententia cōuenit, quam licet ego non probem, temerariam tamen esse non credo.

Secundò queritur, An sint aliqui actus, ita per se mali, vt nulla ratione bene fieri queant, & ita mali, vt remoto etiam quocunq; Dei præcepto, peccata sint: an verò omne peccatū, idē sit peccatum; quia Dei præcepto repugnet. Sed hanc questionem inferius expediam.

Cap. II.

Quomodo peccata specie inter se differant.

Aug. lib. 12
de ciui. c. 6.
Et lib. 2. de
lib. arbit.
c. 18. et. 20.

Primo queritur, An id verum sit, quod communis Theologorum schola tradit; In omni peccato præsertim lethali esse auersionē à Deo, & cōuersionem ad creaturam. Augustinus enim, à quo deinde acceperunt Theologi secundo sententiarum dist. 35. Malum, inquit, est auersio voluntatis ab incommutabili bono ad mutabilia bona; quod tamen non videtur verum in vniuersum. Nam in odio Dei nulla videtur inesse cōuersione ad creaturam: & in odio, malevolentia, & inuidia in proximum, nulla inest auersio à Deo. Non enim peccatum omne contra Deum proxime fit, cum multa etiam contra hominem committatur. Respondet Scot. dist. 35. q. 1. f. ex ista solui. & Gabr. 2. d. 36. q. 1. art. 3. dub. 1. Posse nos dupliciter auerti à Deo; vel expressè, & explicitè, vel tacitè, & implicitè: Expressè quidem, & explicitè auertimur per actum contrariū & aduersum fidei, spei, vel charitati: vel cum actum fidei, spei, vel charitatis omitimus, cū credere alioqui, sperare, vel amare deberemus. Implicitè verò, & tacitè à Deo auertimur, hoc ipso, quod à re necessaria ad salutē æternam, nos ipsi auertimus, & auocamus. Sicut hoc ipso (exempli gratia) quod ægrotus sese abducit, & abstrahit à cibo, vel potu necessario ad salutem corporis adipiscendā, desleat, & aberrat à fine, qui est corporis sanitas. Eodem prioris modo, cum quis à re necessaria ad salutem æternam auertitur, hoc ipso à Deo, qui vltimus finis hominis est, se ipse alienat, & separat. Inde fit, vt in omni peccato lethali sit auersio à Deo implicita tantum non explicita: nam quisquis grauitèr peccat, agit contra præcepta Dei: at Christus Dominus ait: *Si vis ad vitam ingredi, serua mādāta.* Omne igitur graue peccatum contra aliquid est, quod sit ad gloriam cælestem consequendam necessarium. Item omne peccatum lethale nos feiungit, & diuellit à gra-

Matth. 19.

tia, & charitate Dei, ergo nos quoque auertit à Deo, qui noster est finis, cū quo nos gratia, & charitas coniungit, & copulat. *Quæres*, qua ratione in omni peccato sit cōuersio ad creaturam; id enim non videtur locum habere in peccato, quo quis odio habet Deum, aut peccatorum veniam, & vitam æternā desperat. Respondet, Homine, quando grauitèr peccat, nequaquam intendere in malum, quatenus malum est, sed quatenus vile sibi, vel incundum, quod tamen nouit esse rectè rationi contrarium: & proinde dicitur ad creaturam conuerti, quia peccādo, vtilitatem, & delectationem suam in eo, quod perperam facit, querit & amat. Item qui peccat, sese conuertit ad actum aliquid, quod à gratia Dei, & charitate excidit, & propterea hoc ipso, sese abducit, & auertit à Deo.

Secundò queritur, Quomodo peccatū in Theologorū Schola dicitur hominem vulnerare in naturalibus; cum tamen Dionysius apertè tradiderit, in Angelis post peccatum naturalia omnia integra permansisse. Respondet, Alex. p. 2. q. 95. in 2. S. Tho. 1. 2. q. 85. a. 1. c. 2. & ceteri omnes in 2. dist. 35. commune esse Theologorum axioma, per peccatum hominē in naturalibus vulnerari: quod vnde acceperint, mihi planè nō constat. Putant quidā, id eos ex Beda, alij ex Glossa sumpsisse; quamuis ij auctores non id adeo perpicuè, & clarè docuerint. Sed quicquid sit de illius sententiæ auctore, negandum non est, id proditum à Magistris sententiarum fuisse, quem omnes postea tunc secuti. Glossa in c. Luc. 11. Peccata vulnerant (inquit) quia humane nature integritas violatur. Augustinus item in Enchiridio. c. 11. sic ait: *Animorum vitia, naturalium sunt priuationes bonorum.*

Sensus itaque eius axiomatici Theologici est, non quod aliquid ex naturalibus, vel proprijs principijs, aut conditionibus naturæ, sit ex toto, vel ex parte detractum; atque hoc voluit Dionysius, naturalia dicens mansisse integra in Angelis post peccatum. Nec item quod per actum malum aliquid sit in homine genitum, aut inuectum in ænimum, quod post actum permaneat: nam estis peccatis frequenter repetitis habitus vitiosi comparentur, non tamen peccatum semper prauum generat habitum, sed quia, vt Scot. 2. d. 35. quest. 1. f. ex ista solui. in fine. Gabr. 2. dist. in 2. 37. q. 1. art. 2. dubio 5. docent, per peccatum homo fit minus habilis, & idoneus ad bonum rectæ rationis vsum. Vt enim corpus accepto vulnere, minus expeditum, & aptum est ad suas functiones obeundas, ita & animus per peccatum admissum est minus idoneus, & habilis ad bene, & honestè viuendum. Per peccatum igitur impeditur extrinsecus homo, ne rectæ rationis officium præster: & quod sapius peccat, eo magis à virtutis, & honestatis officio recedit: Immo ipsum peccatum, quia est rationi contrarium, hoc ipso est hominis naturæ aduersum, & proinde vulnus.

Tertiò queritur, An peccata specie distinguantur per virtutes, quibus opponuntur, specie diuersas? Respondet, Minimè: quāuis Scot. & Gabriel, distinguantur per virtutes oppositas, quod probant tum auctoritate B. Aug. lib. 12. de ciui. c. 8. tum ratione: quia peccatū natura sua in recti priuatione consistit, ergo peccata specie ab se inuicē distat, cum sint priuationes boni, & recti specie diuersi,

nimirum,

Dionys. 2. 4.
de Diu.
nomina.

Scot. & Gabriel, in
peccatis auer-
sione.